

**Esi-, perus- ja valmistavan opetuksen suunnitelma
oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta,
väkivallalta ja häirinnältä**

Sisällys

Esi-, perus- ja valmistavan opetuksen suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä	2
1 Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä käsitteinä	3
2 Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisy yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla	6
3 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttuminen	8
3.1 Kiusaamiseen puuttuminen	8
3.2 Häirintään puuttuminen	9

Esi-, perus- ja valmistavan opetuksen suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvu- ja kehitysympäristöön, psyykkiseen ja fyysiseen koskemattomuuteen sekä suojeluun kaikenlaiselta väkivallalta, vahingoittamiselta tai välinpitämättömältä kohtelulta.

Oppiminen edellyttää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. Opetussuunnitelmien perusteet esi- ja perusopetukseen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet lainsäädäntöineen velvoittavat lasten kasvuympäristöjen turvallisuudesta huolehtimiseen.

Lastensuojelulaisissa (2007) määritellään lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun, varhaiseen tukeen ja puuttumiseen. Lastensuojelulaki antaa lasten parissa työskenteleville velvoituksen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen silloin, kun oma toiminta ja yhteistyö perheen kanssa ei riittävästi kohenna lapsen tilannetta sekä ilmoituksen tekemiseen poliisille seksuaalisen ja vakavan pahoinpitelyn epäilyn tilanteessa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki korostaa ennaltaehkäisevää toimintaa sekä oppilaan, opiskelijan ja koko opiskeluympäristön fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden merkitystä. Perusopetuslain mukaan opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Turvataitokasvatuksen avulla voidaan toteuttaa näitä velvoitteita eri kasvu- ja kehitysympäristöissä. Sillä edistetään lapsen ja nuoren omia taitoja puolustaa itseään, itsemääräämisoikeuttaan ja kykyä pitää huolta rajoistaan kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän tilanteissa. Turvataitokasvatuksen avulla ehkäistään lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa ja kaltoinkohtelua. Tämä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on tarkoitettu esi- ja perusopetuksen työtä ohjaavaksi dokumentiksi sekä työvälineeksi kaikille kasvattajille.

Suunnitelmassa kuvataan kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemistä, toimintamallia niihin puuttumiseksi, seurantaa ja arviointia sekä yhteistyötä viranomaisten ja huoltajien kanssa. Suunnitelman avulla edistetään tietoisuutta kiusaamisesta, väkivallasta ja häirinnästä, edistetään niiden vastaista työtä sekä vahvistetaan osaamista toimia kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltilanteissa.

Yhtenäiseen toimintakulttuuriin kuuluu se, että kiusaamista, väkivaltaa tai häirintää ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään. Kiusaamisessa, häirinnässä ja väkivallassa on aina kysymys perus- ja ihmisoikeuksien loukkaamisesta ja siihen tulee puuttua välittömästi. Tässä suunnitelmassa perusopetuksen oppilaasta ja toisen asteen opiskelijasta käytetään pääsääntöisesti käsitettä opiskelija.

1 Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä käsitteinä

Väkivalta

Väkivalta tarkoittaa voiman ja vallankäyttöä suhteessa toiseen tehdäkseen toiselle jotain pahaa, vahingoittavaa ja satuttavaa. Väki­valta voi olla ruumiillista voimankäyttöä kuten lyömistä, tai henkistä kuten toisen loukkaamista ja satuttamista sanallisesti. Henkistä väkivaltaa on myös toisen pakottaminen tekemään jotain tai ajattelemaan jollain tietyllä tavalla.

Suomen lain mukaan väkivalta on rikos. Väki­vallan tekijä voi joutua korvaamaan toiselle aiheuttamansa vahingon. Jos tekijä on täyttänyt 15 vuotta, hän voi joutua myös rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Seksuaaliväkivalta on väki­vallan muoto, jolla tarkoitetaan esimerkiksi koskettelua, ahdistelua, häirintää, inestisiä, raiskauksia ja nöyryyttäviin tai häpeällisiin seksuaalisiin tekoihin pakottamista. Seksuaaliväkivalta loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja yksityisyyttä. Seksuaalisuutta loukattaessa loukataan koko ihmisyyttä, ja siksi se on erityisen traumatisoivaa. Seksuaaliväkivalta aiheuttaa syyllisyyttä ja häpeää ja siten myös salailua, jonka vuoksi apua ei uskalleta hakea ja pyytää.

Kunniaan liittyvällä väki­vallalla tarkoitetaan väki­valtaa tai rajoittamista, joka liittyy perheen tai suvun piirissä tapahtuvaan kunnian­normien puolustamiseen. Väki­valta voi olla luonteeltaan psyykkistä tai fyysistä, ja sen syyksi saattaa riittää pelkkä epäily väki­vallantekijän arvion mukaan kunnianttomasta käyttäytymisestä. Kunniaväkivalta ilmenee esim. uhkailemalla, liikkumisen rajoittamisella, ystäväpiirin rajoittamisena, pakkoavioliitoilla ja äärimmillään murhana. Väki­vallan tekijä tavoittelee väki­vallalla tai sillä uhkailulla sitä, että uhri toimii yhteisön arvojen ja normien mukaisesti, eikä saata perhettään tekijän näkökulmasta häpeään. Väki­vallan tekijän motiivina on pyrkimys suvun kunnian suojaamiseen tai sen palauttamiseen. Kunniaväkivaltaan liittyy usein yhteisön legitiimi väki­vallan hyväksyntä, ja väki­valtaa on tekijän näkökulmasta pakko harjoittaa perheen kunnian säilyttämiseksi.

Väki­valtainen ekstremismi eli väki­valtainen ääriajattelu tarkoittaa sitä, että väki­valtaa käytetään, sillä uhataan, se oikeutetaan tai siihen kannustetaan perustellen sitä aatemaailmalla.

Kiusaaminen

Kiusaamisesta on kysymys silloin, kun yksi ja sama lapsi tai nuori joutuu tahallisesti, toistuvasti ja systemaattisesti toisen tai toisten epäasiallisen toiminnan kohteeksi. Kiusaamiseksi voidaan käsittää myös yksittäinen tapahtuma, joka aiheuttaa uhrille laajamittaista psyykkistä huonoa oloa tai sosiaalista tai fyysistä haittaa. Kiusaamiseen liittyy

16.6.2023

yleensä voimasuhteiden epätasapaino: kiusattu lapsi tai nuori on jollakin tavalla puolustuskyvytön tai heikommassa asemassa kiusaajaan tai kiusaajiin nähden. Kiusaaminen on yleensä ryhmäilmiö. Vaikka vain yksi ihminen toimisi pääkiusaajana, muut ympärillä olevat henkilöt ovat myös tärkeitä vaikuttajia kiusaamistilanteen syntymiseen. He toimivat usein kiusaajaa tukevissa rooleissa apureina, kannustajina tai hiljaisina hyväksyjinä. Kiusaaminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykseen.

Kiusaamisen vaikutukset heijastuvat negatiivisesti kiusaajan ja kiusattujen lisäksi turvattomana ilmapiiriin myös muuhun ryhmään, jossa kiusaamista tapahtuu. Riidat ja erimielisyydet eroavat kiusaamisesta siinä, että ne ovat usein hetkellisiä, eikä niiden kohteeksi joudu jatkuvasti yksi ja sama oppilas. Kiusaamista ei ole aina helppo havaita. Lapset ja nuoret eivät aina halua kertoa aikuiselle kiusaamisesta, koska he pelkäävät sen olevan juoruilua tai pelkäävät kiusaajan kostavan jotenkin kertomisen. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että sekä kodeissa, varhaiskasvatuksessa ja kouluissa rohkaistaan lasta kertomaan heti aikuiselle, jos lapsi tai nuori itse kokee kiusaamista tai hän näkee tai kuulee jotakin toista lasta/nuorta kiusattavan.

Kiusaaminen voi ilmetä eri tavoin ja se voidaan jaotella fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen, verbaaliseen ja netissä ilmenevään kiusaamiseen. *Fyysisellä kiusaamisella* tarkoitetaan yleensä lyömistä, tönimistä ja potkimista, jolloin kiusaaja käyttää fyysistä voimaa kiusattuun. Kyseessä on pahoinpitely, joka on fyysistä väkivaltaa. Verbaalisella kiusaamisella tarkoitetaan sitä, että uhria loukataan sanallisesti, esimerkiksi pilkataan, uhkaillaan tai nimitellään. *Sosiaalisella kiusaamisella* tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että kiusaamisen kohde jätetään ulkopuoliseksi tai hänen läsnä ollessaan hymistellään ja huokaillaan merkitsevästi. *Nettikiusaamisessa* eri mediavälineiden, kuten netin ja kännykän kautta lähetetään epäasiallisia, uhkaavia tai seksuaalisia viestejä. Uhria esimerkiksi nimitellään, uhkaillaan, nöyryytetään, pilkataan, juoruillaan, kiristetään, häiritään tai jaetaan häntä loukkaavia videoita tai valokuvia, huijataan salasanoja tai esiinnytään toisten nimellä. Nettikiusaamista on myös yksityisen tiedon jakaminen tai toisen huijaaminen oman yksityisen tiedon jakamiseen, syrjiminen, ryhmästä eristäminen ja poissulkeminen tai ryhmään lisääminen luvatta, kuvien manipuloiminen, kuvien ottaminen ja levittäminen ilman toisen lupaa. Netissä tapahtuva kiusaaminen ilmenee lähes aina myös muissa ympäristöissä, kuten koulussa. Nettikiusaamista voi tapahtua muun muassa sähköpostissa, pikaviestipalveluissa, verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa, chateissa, pelisivustoilla ja tekstiviesteissä. Nettikiusaamista on myös se, jos toiselle aiheutuu mielipahaa verkossa tahattomasti tai vahingossa. Nettikiusaaminen voi vaikuttaa lapseen ja nuoreen kasvotusten tapahtuvaa kiusaamista voimakkaammin.

Häirintä

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 14 §:n mukaan häirintää on käyttäytyminen, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa siten, että luodaan halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirintä on yksi syrjinnän muodoista. Häirintä voi olla esimerkiksi seksuaalista häirintää tai sukupuoleen perustuvaa häirintää. Tasa-arvolain (609/1986) 7 § kieltää seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän.

16.6.2023

Seksuaalinen häirintä voi olla sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä ovat tasa-arvolain mukaan syrjintää ja sellaisenaan kiellettyä.

Seksuaalisen kuvamateriaalin lähettäminen lapselle on seksuaalista häirintää ja se saattaa täyttää myös rikoksen tunnusmerkistön. Seksuaalista häirintää ovat seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet sekä epäasialliset seksuaaliset puheet, kaksimieliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset. Seksuaalinen häirintä voi ilmetä myös fyysisenä kosketteluna ja lähentelynä, sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevin ehdotuksina tai vaatimuksina sekä seksuaalirikoksina, kuten raiskauksena, sen yrityksenä tai seksuaalisena ahdisteluna. Seksuaalista häirintää voi tapahtua eri digitaalisen median kanavissa kuten esimerkiksi nettipeleissä, WhatsAppissa ja Snapchatissa. Epäasiallisia seksuaalisia sisältöjä ovat muun muassa halventavat ja vihjailevat puheet, seksuaaliset eleet ja ilmeet, seksuaalissävytteinen nimittely sekä pyyntöjä kosketteluun webkameran tai muun digitaalisen laitteen välityksellä. Se sisältää usein seksuaalissävytteisten sivustojen, kuvien, videoiden, kommenttien ja viestien jakamista ja on tyypillisesti luonteeltaan toistuvaa, mutta myös yksittäinen tai huumoriksi tarkoitettu tahaton teko tai toiminta voi täyttää seksuaalisen häirinnän tunnusmerkistön lain mukaan. Tasa-arvolain mukaan tahaton teko voidaan tulkita häirinnäksi, jos sen vaikutukset ovat syrjiviä ja henkilö kokee teon tai toiminnan ei-toivottuna. Seksuaaliseen häirintään digitaalisen median kautta voi liittyä myös kiusaamista.

Sukupuoleen perustuva häirintä on henkilön sukupuoleen liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Tällaista on esimerkiksi sukupuoleen liittyvä halventava nimittely. Sukupuoleen perustuva häirintä on tasa-arvolain mukaan syrjintää samoin kuin syrjintä sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella.

Seksuaalinen ahdistelu tarkoittaa tekoja, jotka loukkaavat seksuaalista itsemääräämisoikeutta kohdistuen yksityisiin kehon osiin, kuten pakaroihin, sukupuolielimiin, rintoihin tai reisiin. Sitä on sopimaton koskettelu kuten puristelu, sively, taputtelu tai kähmintä ja on rangaistavaa silloin, kun sitä voidaan pitää tahallisenä tekona. Esimerkiksi väkijoukossa vahingossa tapahtuva toisen takapuolen hipaisu ei ole rangaistavaa. Jos seksuaalinen ahdistelu kohdistuu alle 16-vuotiaaseen tai alle 18-vuotiaaseen silloin, kun tekijä on auktoriteettiasemassa tai luottamussuhteessa alaikäiseen (esimerkiksi opettaja tai nuorisotyöntekijä), teko voi täyttää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön. Seksuaalisesta ahdistelusta tulee tehdä rikosilmoitus mahdollisimman pian.

2 Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisy yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy ja niihin puuttuminen on oppilaitosten opetussuunnitelmallinen velvollisuus samoin kuin vuorovaikutustaitojen, neuvottelun, sovittelun ja ristiriitojen ratkaisemisen opettaminen. Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemisessä ja puuttumisessa on keskeistä toimien systemaattinen ja kestävä toteuttaminen, jossa kaikki puuttuvat em. tilanteisiin ja toimivat niiden ehkäisemiseksi. Yhteistoiminta väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisemisessä yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla on tavoitteena esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmassa ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.

Yhteistoiminnalla tarkoitetaan esiopetusyksiköiden, perusopetuksen koulujen ja toisen asteen oppilaitosten toimintakulttuuria, jolla edistetään oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisistä toimintatavoista sopimista. Lisäksi toimintakulttuurin osana yhteistyö kotien ja huoltajien kanssa edesauttaa yhteistyön sujumista mahdollisissa ongelmatilanteissa. Tavoitteena on, että käytössä olevat oppilas- ja opiskelijahuollon toimintatavat edistävät oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, ehkäisevät ongelmien syntymistä ja turvaavat oikea-aikaisen tuen sitä tarvitsevalle.

Yhteisöllinen toimintakulttuuri osana esiopetusyksiköiden, koulujen ja oppilaitosten toimintaa tarkoittaa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä niin pedagogisissa kuin opiskeluhuollollisissa asioissa. Monialaisessa ja moniammatillisessa toiminnassa tarvitaan sopimista yhteisistä tavoitteista, yhtenäisistä keinoista ja toimintatavoista, niiden toteutumisen seurannasta sekä toimintatapojen käyttöön ottamisesta.

Yhteisistä periaatteista on sovittava eri tasoilla ja niin, että kaikki opiskeluhuoltoon osallistuvat ovat mukana. Keskeistä on sitoutuminen sopimusten mukaiseen toimintaan. Oppilaitoksen toimintakulttuurin kautta edistetään muun muassa opiskelijoiden sosiaalista vastuullisuutta. Tällä tarkoitetaan toimintatapaa, jossa otetaan huomioon oman toiminnan vaikutukset muihin ihmisiin ja yhteisöön. Väkivallalta, kiusaaminen tai häirintä eivät kuulu hyvinvoivaan opiskeluyhteisöön. Niiden ehkäisyllä on suuri vaikutus opiskelijoiden hyvinvointiin.

Koulussa tehdään kaikille kyllin selkeästi selväksi, ettei yhteisössä hyväksytä kiusaamista missään muodossa. Yhteisössä kirjatut säännöt, järjestyssäännöt ja erilliset sopimukset tukevat ymmärrystä siitä mikä on ei-toivottua käytöstä ja mikä rakentaa yhteisöllistä hyvinvointia yksilön tasolla. Koulussa opiskellaan ohjatusti ja valvotusti mutta samalla kasvatetaan vastuuntuntoiseen käyttäytymiseen niin että kiusaamista ei tapahdu myöskään silloin kun aikuinen ei ole välittömässä läheisyydessä.

16.6.2023

Kiusaamisen ennaltaehkäisevänä toimina ovat lisäksi mm. seuraavat keinot:

- Vuorovaikutustaitojen oppiminen ja harjoittelu ryhmätasolla (luokissa).
- Kouluyhteisön tilaa on mahdollista seurata erilaisin kyselyin esim. Kiva-kyselyt ja kouluterveyskyselyt. Kyselyiden tuloksiin reagoidaan niiden vaatimalla tavalla.
- Ennaltaehkäisevistä toimista ja puuttumismalleista keskustellaan vanhempainilloissa.
- Koulun henkilökunnan, opettajien, ohjaajien ja oppilashuoltohenkilöstön havainnot kouluyhteisössä.
- Kummioppilas ja/tai tukioppilastoiminta, kummiluokat.
- Ryhmäytymisleikit ja toimintamallit uusilla ryhmillä mutta myös lomien jälkeen.
- Oppilaita rohkaistaan kertomaan epäasiallisesta toiminnasta ja kiusaamisesta.
- Yhteistyö vanhempien kanssa rakentaa välitöntä ja yhteisöllistä ilmapiiriä. Kiusaamisen havainnointi ja siihen puuttuminen helpottuu, kun yhteisö puhaltaa yhteen hiileen.

3 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttuminen

3.1 Kiusaamiseen puuttuminen

Esille tulleeseen epäasialliseen käyttäytymiseen tai kiusaamiseen puututaan viipymättä. Puuttuminen tarkoittaa asian selvittelyä, jatkotoimia sekä mahdollisia kurinpitotoimia. Jokainen koulu yhteisössä työskentelevä aikuinen on velvoitettu puuttumaan havaitsemaansa koulukiusaamiseen. Asiaa käsitellään asianosaisten kesken, tarvittaessa ja vakavissa tilanteissa keskustellaan huoltajien kanssa (sekä uhri että tekijä(t)). Jos kysymyksessä on ryhmäilmiö, kuten yleensä on, asian käsittelemiseksi kutsutaan vanhemmat koululle esim. vanhempainiltaan. Kirjallinen selvittely (esim. selvittelymuistio) voidaan ottaa asian/tapahtumien kulun selvittelyn vuoksi käyttöön. Asianosaisten oppilaiden huoltajia tiedotetaan aina esille tulleesta kiusaamistapauksesta. Myös koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta koulu on velvoitettu tiedottamaan huoltajia.

Oppilaille kerrataan toivottu käyttäytymismalli ja heitä tuetaan toimimaan oikein. Kiusaajalle annetaan myös mahdollisuus korjata käyttäytymisensä mutta hän saattaa myös tarvita tukea. Tilannetta seurataan käsittelyn jälkeen esim. opettajan havainnoinnilla, kyselyllä, oppilashuoltohenkilöstön tuella ja yhteydenpidolla asianosaisten huoltajiin. Vakavissa kiusaamistapauksissa voidaan heti ja ensisijaisesti olla yhteydessä muihin viranomaisiin tuen saamiseksi.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on (varsinkin) kiusaamistapauksissa ehdottoman tärkeää. Kotien, vanhempien ja koulun tulisi yhteistoimin pyrkiä ratkaisemaan mahdolliset kiusaamistapaukset. Osapuolten olisi myös erittäin tärkeää pitää mielessä se, että oppilaat/lapset usein väärustelevät totuutta heihin liittyvissä asioissa. On hyvin tärkeää, että vanhemmat suhtautuvat kiusaamistilanteisiin rakentavasti ja tekevät koulun aikuisten kanssa yhteistyötä. Kiusaaminen sattuu uhriin syvästi mutta myös koskettaa hänen perhettään. Selvittelyyn osallistuminen, yhteistyö ja ratkaisukeskeisyys ovat ainoa keino saada kiusaaminen loppumaan, vaikkakin tilanne ei ratkeaisi koulun keinoin vaan siihen tarvittaisiin muun viranomaisen apua.

Toimintamalli kiusaamistapauksessa:

- Pohjana on havainto/epäily tai oppilaan/huoltajan huoli. Toimintamallin käynnistäjänä voi olla kuka tahansa koulun aikuinen.
- Selvittely: Sovitaan asian selvittämisestä ja toimenpiteistä vastaavat aikuiset. Selvittelyn tavoitteena on asian rauhoittaminen ja selkiyttäminen. Selvitetään mitä on tapahtunut ja ketkä ovat osallisena. Keskustellaan kiusatun kanssa. Keskustellaan kiusaajan kanssa. Tilanteen salliessa annetaan oppilaille mahdollisuus esittää ratkaisumalleja. Tiedotetaan asianosaisten vanhempia. Kutsutaan tarvittaessa osapuolten vanhemmat koululle tapaamiseen. Kutsutaan tarvittaessa koko luokan vanhemmat koululle.

- Toimenpiteet: anteeksipyyntö ja/tai - ilmoitus kotiin ja/tai - keskustelu ja/tai - sovittelu ja/tai - kurinpitotoimet (jälki-istunto, kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen)
Seuranta - Jatkotoimenpiteet sovitaan ja suunnitellaan tapauskohtaisesti - Seurannasta tehdään suunnitelma, joka kirjataan (luokanopettaja, luokanvalvoja)
Jos kiusaaminen jatkuu - Asiaa käsitellään yksilökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä (huom. luvat) - Asia siirtyy KiVa-tiimille jos koulussa toimii ko. ryhmä - Koulu konsultoi muita viranomaisia esim. lastensuojelu, poliisi

3.2 Häirintään puuttuminen

Perusopetuksessa rehtorin ja opettajan tietoon tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta ilmoitetaan niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Jokainen seksuaalista häirintää havainnut tai siitä tiedon saanut oppilaitoksen henkilöstöön kuuluva huolehtii siitä, että asiaa lähdetään selvittämään viipymättä.

Opiskeluhoitotyöhön osallistuvilla on salassapidon estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle, rehtorille ja tämän opetuksesta vastaavalle viranomaiselle opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Seksuaalista häirintää koskeva tieto edellyttää useimmiten tiedon välittämistä. Arvion siitä, onko seksuaalista häirintää koskeva tieto opetuksen asianmukaisen järjestämisen tai turvallisuuden varmistamisen kannalta välttämätön, tekee se, jonka hallussa tieto on.

Alle 18-vuotiaaseen opiskelijaan kohdistunut seksuaalirikosepäily ilmoitetaan poliisille ja lastensuojeluun. Epäselvissä tilanteissa voi konsultoida ilman nimiä poliisia ja lastensuojelua ja kysyä neuvoa tilanteeseen.

Seksuaalisen häirinnän selvittämisen kannalta nimetön ilmoitus ei ole hyvä lähtökohta. Tilanteeseen puuttuminen tehokkaasti edellyttää asian selvittämistä osapuolten kesken, joten nimetön ilmoitus ei aina mahdollista. Jos oppilaitoksen kyselyissä tulee esiin nimettömiä ilmoituksia koskien seksuaalista häirintää, tulee oppilaitoksessa kuitenkin selvittää käytettävissä olevin keinoin tilannetta.

Rehtori vastaa viime kädessä johtamansa oppilaitoksen opiskeluympäristön turvallisuudesta. Vastuu edellyttää henkilöstön ohjausta ja valvontaa sekä havaittuihin epäkohtiin ja rikkeisiin puuttumista.

Henkilöstölle annetaan tarvittavat ohjeet seksuaalisen häirinnän tunnistamiseksi sekä häirintään puuttumiseksi ja siihen liittyviksi ilmoitusmenettelyiksi.

Puuttuminen, jos seksuaalisesta häirinnästä epäillään oppilaitoksen henkilöstöön kuuluvaa:

16.6.2023

- Tapahtumankulku selvitetään, kaikkia osapuolia kuullaan ja arvioidaan, onko häirintää tapahtunut sekä päätetään toimenpiteistä ja seurannasta.
- Jos häirintä on vakavaa tai jos lievempi häirintä jatkuu selvittelyn jälkeen, tehdään tarvittavat palvelussuhdetta koskevat päätökset (varoitukset ja viime kädessä palvelussuhteen päättäminen) .

Puuttuminen, jos seksuaalisesta häirinnästä epäillään oppilaitoksen opiskelijaa:

- Tapahtumankulku selvitetään, kaikkia osapuolia kuullaan ja arvioidaan, onko häirintää tapahtunut sekä päätetään toimenpiteistä ja seurannasta.
- Häirintään syyllistyneelle opiskelijalle määrätään kurinpitoseuraamus.
- Häirinnän kohteeksi joutunut ja häirintään syyllistynyt ohjataan
 - yksilökohtaisten opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen tai
 - koulu- tai opiskeluterveydenhuollon palvelujen piiriin ja palvelujen vaikutuksia seurataan.

Opettaja antaa opetussuunnitelman mukaista opetusta, kasvatusta ja ohjausta sekä vastaa opetusryhmänsä turvallisuudesta ja hyvinvoinnista sekä osaltaan koulu yhteisön hyvinvoinnista. Opettaja seuraa opiskelijan yksilöllistä hyvinvointia ja oppimista sekä havainnoi muutoksia. Opetustilanteissa ennaltaehkäisevinä toimina opettaja luo turvallisen ja rauhallisen ilmapiirin sekä huolehtii mm. tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjaannuttamisesta.

Opettaja

- ilmoittaa rehtorille tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tapahtuneesta opiskelijaan kohdistuneesta seksuaalisesta häirinnästä. Opettaja voi rajatusti konsultoida opiskeluhuollon henkilöstöä opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeesta (sekä luovuttaa tässä yhteydessä salassapidon estämättä opiskeluhuollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömiä tietoja).
- ohjaa opiskelijan (häirinnän kohteeksi joutuneen ja häirintään syyllistyneen) tarvittaessa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen piiriin. Opettaja on velvollinen ottamaan yhteyttä opiskeluhuollon psykologiin tai kuraattoriin (yhdessä opiskelijan kanssa) todetessaan palveluiden tarpeen sekä luovuttaa salassapidon estämättä tuen tarpeen arvioimiseen tarvittavat tiedot.
- kutsuu tarvittaessa koolle yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän huomioiden kokoonpanon tapauskohtaisen harkinnan ja sen edellyttämän suostumuksen.

Opiskeluhuollon psykologin, kuraattorin, terveydenhoitajan ja lääkärin tehtäviin kuuluvat sekä yhteisöllinen että yksilökohtainen opiskeluhoitotyö. Psykologin ja kuraattorin palvelut tukevat opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa edistetään opiskelijan tervettä fyysistä ja psyykkistä kasvua ja kehitystä sekä hyvinvointia ja opiskelukykyä. Opiskelijalle opiskeluhuollon palvelujen käyttö on aina vapaaehtoista.

Opiskeluhuollon henkilöstön tehtävät

- tiedottaa omasta tehtäväkuvasta, saavutettavuudesta ja yhteystiedoista opiskelijoille, huoltajille ja oppilaitoksen henkilöstölle

16.6.2023

- tarjota opiskelijalle mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti psykologin tai kuraattorin kanssa seitsemän oppilaitoksen työpäivän kuluessa pyynnöstä tai asian ollessa kiireellinen, samana tai seuraavana oppilaitoksen työpäivänä
- ohjata opiskelija tarvittaessa saamaan muita opiskeluhuollon palveluja tai muuta erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa
- perusopetuksessa tarjota kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsy tarvittaessa ilman ajanvarausta
- toteuttaa oppilaitoksen ennalta ehkäisevää ja yhteisöllistä työtä ryhmä-, luokka- ja yhteisötasolla
- selvittää tietoonsa tullutta seksuaalista häirintää sekä tarjota tukea, apua ja ohjata hoitoon opiskelijan yksilöllisen tarpeen mukaisesti
- tarjota muille opiskeluhuollon toimijoille (ml. opettajat) konsultatiivista tukea yksilökohtaisen opiskeluhuollon tarpeen arvioimiseksi ja opiskelijan tukemiseksi
- tuoda yleisellä tasolla keskusteluun yhteisössä tapahtunut seksuaalinen häirintä ja näin auttaa omalta osaltaan ennalta ehkäisemään sitä jatkossa
- täydentää omalla erityisosaamisellaan oppiaineiden, kuten terveystiedon, opetusta.

Oppilaan on käyttäytyttävä asiallisesti ja kiusaamatta sekä vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuuden.

Oppilaitosyhteisössä jokaisen toiminta vaikuttaa myös toisten kokemaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Oppilaille tulee kertoa, mistä ja miten he voivat hakea apua joutuessaan seksuaalisen häirinnän kohteeksi.

Ohjeistus oppilaille

- Jos havaitset seksuaalista häirintää / joudut sen kohteeksi, ilmaise häiritsijälle, miltä hänen käyttäytymisensä tuntuu ja pyydä häntä lopettamaan.
- Jos et voi tai halua ottaa yhteyttä häiritsijään / jos häirintä kielloista huolimatta jatkuu, ilmoita siitä aikuiselle.
- Ilmoita oppilaitoksen aikuiselle myös havaitsemasi muihin kohdistuva seksuaalinen häirintä.

Huoltaja

Opetus ja kasvatus järjestetään alaikäisen opiskelijan osalta yhteistyössä huoltajien kanssa.

- Keskustele lapsen ja nuoren kanssa hänen kaverisuhteistaan koulussa, vapaa-aikana ja netissä, koska merkittävä osa heihin kohdistuvasta seksuaalisesta häirinnästä tapahtuu vapaa-ajalla.
- Opetelkaa yhdessä lapsen ja nuoren kanssa mediataitoja.
- Seuraa sosiaalisen median ympäristöjä, joissa lapsesi vieraillee ja keskustelkaa yhdessä verkossa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä.
- Rajoita tarvittaessa netin käyttöä.
- Mikäli lapseen tai nuoreen on kohdistunut oppilaitoksessa seksuaalista häirintää, huoltajan tulee olla yhteydessä opettajaan tai rehtoriin, jotta oppilaitos voi puuttua asiaan ja suojata opiskelijoita heidän turvallisuuttaan uhkaavilta tekijöiltä.